

Sanastosta ja yleissivistyksestä

Saimme tässä taannoin piitkästä piitkästä aikaa palautetta. Ratkojalta, joka kiitti siitä, että erilaisista teemaristikoista voi myös oppia jotakin uutta. Jos ja kun oma muisti ja tietämys eivät riitä, niin löytääkseen kaikki ratkaisusanat ratkoja voi turvautua erilaisiin apuvälineisiin, joista voi samalla omaksua uutta tietoa. En vanhoja tietosanakirjoja ja muita yleisteoksia, en Wikipedia ja muita internetin tietokantoja, joita tälläkin palstalla on usein sekä keuhuttu että välillä myös kritisoitu.

Kehuttu siksi, että ne ovat sekä laatijoille että ratkojille huomattava helpotus. Siksi, että vaikka kuinka funtsaisi, niin aina silloin tällöin tulee tenkkapoo, kun suksi ei luista paremmassakaan perheessä. Tietokantojen sanaluetteloista voi muutamalla näpsäytyksellä löytää kuhunkin tilaan sen sanan, joka sopii yhteen tehtävän muiden sanojen kanssa. Tämä säästää aikaa ja vaivaa, koska ei tarvitse käydä mielessään lävitse kaikkia mahdollisia kirjainyhdistelmiä yksitellen, vaan voi yksinkertaisesti valita listasta sen yhden ja siinä tilanteessa sopivimman sanan.

Kritisoitu siksi, että jotkin tietokannat ovat hyvin pelkistettyjä. Niissä voidaan antaa vain selitys sanan merkityksestä, muttei välttämättä edes sen synonyymejä, saatikka sitten sanaan ristikoissa perinteisesti liitettyjä vihjeitä. Sitten on taas ristikofanien ylläpitämiä verkkosivuja, joihin on listattu myös ratkaisusanoihin viittaavia vihjeitä. Hieno asia sinänsä, mutta jotkin tällaisista sivuista ovat pullollaan kirjoitusvirheitä. Varsinkin pehmeät ja kovat konsonantit sekä suhuäänteet menevät monilla sekaisin. Ei ole sellaista kaupunkia kuin PARSELONA. Ei sellaista šaveltäjää kuin SOSTAKO-

VITS. Siis ilman suhuääsiä alussa ja lopussa.

Tästä pääsemmekin vihdoin varsinaiseen aiheeseen. Minkälainen sanasto kuuluu ns. yleissivistykseen, minkälainen ei? Suomalaisessa ristikko-kulttuurissa pyritään pääsääntöisesti siihen, että sanatehtävä pitäisi pystyä ratkomaan ilman apuvälineitä, ihan omatekemän järjen valossa. Nyky-yhteiskunta on kuitenkin niin eriytnyt ja jakautunut kupliin ja kopliin ja alakulttuureihin ikäluokkien, ammattien, harrastusten, tyylien ja elämäntapojen mukaan, että kukaan ei voi enää tietää kaikesta kaikkea.

Laatija pyrkii miellyttämään ratkojaa ja tuottamaan ratkojalle iloa siitä, että ratkoja onnistuu sanatehtävän ratkaisemisessa. Monet ratkojat toivovat mahdollisimman helppoja tehtäviä. Monet muut kaipaavat enemmän älyllistä haastetta, jotta ne pienet nystyrät siellä jossakin aivojen perukoilla saisivat enemmän jokapäiväistä hyötyliikuntaa. Aina ratkotta ei onnistu. Varsinkaan silloin, jos kyseessä on tehtävä, jossa on sellainen aihepiiri, joka ei ole itselle kovin tuttu.

Tuollaisesta ei kuitenkaan kannata heti lannistua. Sanatehtävien avulla voi tosiaankin myös hankkia lisää tuota ns. yleissivistystä monilta aloilta. Kerron tässä vielä esimerkin yhdestä parhaista saavutuksistani laatijana. Itse en ole moottoriurheilufani (vaikka kyllä pidän autolla ajamisesta), mutta yhteen laatimaani teemakryptoon onnistuin sujauttamaan symmetrisesti kaikki 19 siihen astista ralliautoilun maailmanmestaria (suomalaisten ja kahden ranskalaisen Sébastienin lisäksi mm. BLOMQUIST, RÖHRL, SAINZ ja WALDEGÄRD). Toki tunsin heidän nimensä jo entuudestaan, mutta en olisi äkkiseltään muistanut niitä kaikkia, jos en olisi luntannut Wikipedian luettelosta.

Antti Parkkinen

antti.parkkinen@ristikkoakatemia.fi

Lähetettää ristikkoaiheisia kysymyksiä ja mielipiteitä osoitteeseen kysymys@ristikkoakatemia.fi

Ristikkoakatemia Facebookissa:

www.facebook.com/groups/ristikkoakatemia/